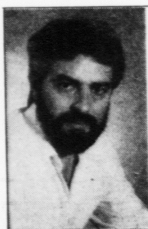

Blómandi illbønir og gudabrøgd

Teknisøgur á føroyskum

**Jógván
Isaksen
ummælir**

Vit hava í Føroyum havt teknað bløð akkurát líka so leingi sum í hinum Norðanlondum; tað vil í høvuðsheitum siga síðani 2. Veraldarbardaga. Rættiligt dik kom tó ikki á hetta útgávuvirksemi fyrr enn í 60-unum og 70-unum, tá blóðini skolaðu inn yvir okkum sum ein flóðalda. Henda flóðaldan stendur við enn, ja, er heldur vaksandi. Men mótvegis grannalondunum, so hava vit ikki eitt ávist orð fyri hesum bløðum. Vanliga siga børn og vaksin »tekniseriir«, nýta altso danska orðið »tegneserie«. Á svensktum eitur tað »tecknade serier«, á ensktum »comic« ella »comic strip«, somuleiðis á týskum og øðrum málum við. Ameríkanski upprunin er sjónskur.

Fyrr ella seinni mugu vit finna okkara egna orð, ella er tað kanska longu til? Latið okkum fara í orðabókurnar. Føroysk-donsk orðabók hjá M.A. Jacobsen og Christiani Matras kemur ikki nærri enn »myndablað = billedblad«, men tað er jú ikki tað sama. So er frægari fongur í eykabindinum hjá J.W.H. Poulsen, tí har er »myndasøga = tegneserie«. Í Donsk-føroysk orðabók hjá Jóhannesi av Skarði er einki, men í Ensks-føroysk orðabók hjá sama manni er »comic = myndasøga«. Fara vit nú til Jógván við Anna og Føroysk Málspilla og Málrokt finna vit »teknirøð« ella »dráttirøð«. (Tað er kanska hiðani orðafellið »Fanin er tungur í dráttir« stavar?) Samdir eru málmenninir ikki.

Hvat hava so týðararnir av hesum báðum teknaðu bløðunum gjørt? Hvat orð hava teir valt? Einki av teimum, men hvør sína samanseting. Á bakpermuni á Tintin skirist henda »teknisøga«, og á Valhøll »myndarøð«.

Hvat er so tað frægasta orðið? Líka veit eg, men kanska »teknisøga«, tí tað visir til, at hetta snýr seg um teknaðar myndir og ikki fotomyndir. Hvat fyri orð vinnur, ella um bæði fara at liva lið um lið, kann vera tað sama, bert vit sleppa undan tí bronglaða »tekniseria«.

Eitt sindur um teknaðar søgur

Tað er ymsar metingar av, nær og hvussu teknisøgur komu upp, ella um tær kanska altíð hava verið til. Onkur vil halda, at steinaldartarvarnir í Altamira-holunum í Norðurspania eru teir fyrstu leikararnir í eini teknisøgu. Hesar myndirnar eru meira enn 30.000 ára gamlar! Litir tú at egyptiskum

málningum og hieroglyffum, eru hesir ikki ólíkir tí, vit kenna frá nútímans bløðum. Koma tit til Rom, so hyggið inn í Titusbogan, ið stendur á Via Sacra í øðrum endanum av Forum Romanum. Her er eisini ein søga, í hesum føri ein høgd myndasøga, sum sigur frá sigrinum yvir jodarnar og oyðingina av Jerusalem í ár 70. Biblia pauperum, fá-tækramannabiblian, kom á fyrsta sinni um ár 1200, og hon er sett saman av umleið 50 myndum, sum lýsa tær týðningarmestu hendingarnar í Gamla og Nýggja testamenti. Og tann stutti teksturin, sum greiðir frá myndunum, er ofta settur sum skriftrulla, ið kemur úr muninum á persónum.

Tað er sjálvsagt, at mangur í hesum samanhangi fær hug at gera sammetingar við tær teknaðu søgur á okkara døgum. Frægast er tó nokk at taka dagar imillum.

Omanfyristandandi stutta gjøgnumgongd visir, at tú innan mentanarframleiðsluna úr gomlum døgum altíð kanst finna okkurt sum minnir um nútímans myndasøgur. Tú kanst uttan ihald peika á gamlar holueggir, papyrusrullur, krukkur og tapet. Tað finnast skemti-teknar upp í rúgvu frá 17 og 1800-talinum — flestøll kenna keipumyndirnar frá Napoleonskríggjunum, sum søgubókurnar plaga at vera prýddar við.

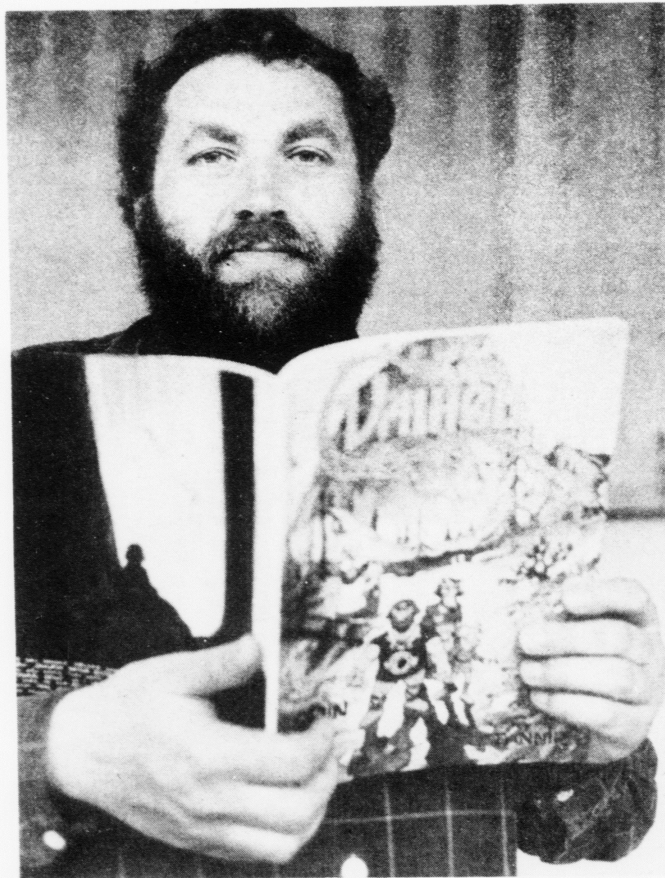
Alt hetta er nú av ivingasomum virði, tá tosað verður um teknisøgur ella teknirøðir. Av tí einfaldu orsök, at hesar eru listagrein fyri seg og ein amerikansk uppfinding frá seinni árum.

Tað er vanligt at siga — hóast menn her ikki eru á einum máli — at »The Yellow Kid«, sum stóð í New York World 16. februar 1896f er heimsins fyrsta teknisøga. Teknarin Richard Felton Outcault hevði gjørt eina røð av myndum frá fatækraþýlingum í New York. Í miðjuni á hvørjari mynd hevði hann sett ein smádrong í gulari nátt-skjúrta, hesum líkist plaggi í hvussu er, og á tí stóð ymiskt skrivað. Longu frá fyrsta degi varð »The Yellow Kid« stórliga fagnaður, serstakliga av børnum, analfabetum og immigrantum, sum ikki dugdu enskt.

Ameríkanski søgumaðurin Coulton Waugh sigur, at tað er av trimum grundum, at »The Yellow Kid« kann skirast sum heimsins fyrsta teknisøga í nútímans merking: Í fyrsta lagi kemur teknaðar myndir, einum persóni, einum skapils, sum javnan kemur fyri, og sum ein fjöld av fólki tóku til sín. Í øðrum lagi er teksturin inni í myndini, meðan tað sum var til av royndum at gera teknisøgur í Europa høvdu ørindi undir bilotunum. Í triðja lagi stóð »The Yellow Kid« í dag-bløðunum.

Størstan týðning hevur helst hetta seinasta. Teknisøgur eru gjørðar fyri at selja fleiri bløð, og tað gera tær. Eisini í dag. Teknisøgur í nútímans merking koma upp, tá gondg kemur á kappingina millum nútímans bløðini.

Nú er vøðað nóg mikið um upprunan

Arni Dahl við einum hefti av Valhøll, sum hann hevur týtt til føroyskt

til teknisøgur, men eg helt, at nú tær fyrstu komu út í bók á føroyskum, skuldu nokur orð sigast um søguna. Hevur onkur hug at kunna seg meira við upprunan o.s.fr. hjá teknisøguni, so finst fitt av bókum um hetta evni, kanska ikki so nógvar á donskum, men á enskum eru tær óteljandi. Bókasøvnini eiga helst okkurt um hesar søgur og hesi bløð, tí júst blóðini svara fyri stórum parti av útlánum á einum bókasavni í dag.

Unglingin í plusfours

Teknisøgur, ið nú eru komnar á føroyskum, eru Tintin »Hin gátuføra stjørnan« og tvey tey fyrstu heftini av Valhøll. Tintin munnu tey flestu kenna frammanundan. Hann er ikki nakar árs-ungur. Tær fyrstu myndirnar stóðu í einum skótablaði um 1930 og snúðu seg um hendingar í Sovjetsamveldinum, og tað var ikki smávegis sum fyriførst tí unga blaðmanninum Tintin. Bliður mótvegis

Sovjetsamveldinum var hann ikki, og í tí næstu søguni var Tintin í Kongo og legði nekarunum lag á. Sjálvir vóru teir jú ikki ferir fyri at fáa skil á. Í hesum báðum fyrstu søgunum visti belgiu-maðurin Hergé, at hann var barn av síni tíð, og at Belgia eisini var eitt hjálandaveldi. Seinni gjørdist tann politiski parturin minni sjónskur, og størri dentur varð lagdur á skemtið. Og júst skemtið og tann einfaldi og um somu tíð ógvuliga nágeinligi teknihátturin hevur tryggjað Tintin støðuna sum ein av teimum mest umhildnu teknisøgunum millum bæði børn og vaksin.

»Hin gátuføra stjørnan« er frá 1942 og hoyrir heima í miðpartinum av teimum nøkrum og tjúgu Tintin-bókunum. So-statt fylgir forlagið Dropin tí somu raðfylgju sum á donskum, og hon er heldur ikki tann ringasta. Tær elstu av søgunum eru ikki líka góðar sum tær eftirfylgjandi, so hvi ikki byrja á tryggari grund, so tú fært at siggja, hvussu mót-